

COMISIA COMUNITĂȚILOR EUROPENE

Bruxelles SEC (2009)

DOCUMENT DE LUCRU AL PERSONALULUI COMISIEI

**care însoțește comunicarea Comisiei către Consiliul și Parlamentul European
“Implementarea Politicii Europene de Vecinătate în anul 2008”**

Raport de Progres Republica Moldova

1. CONTEXTUL ȘI EVALUAREA GENERALĂ

Republica Moldova (denumită în continuare Moldova) și UE au stabilit relații contractuale pentru prima dată în anul 1994 prin semnarea unui Acord de Parteneriat și Cooperare ce a intrat în vigoare în 1998. În baza acestui acord a fost adoptat Planul de Acțiuni UE-Moldova din cadrul PEV pentru o perioadă de trei ani și a fost extins de comun acord după luna februarie 2008. Până în luna februarie 2008 implementarea acestui plan a fost ghidată și monitorizată în baza unor instrumente anuale de implementare care stipulează un set de priorități anuale și un orar de implementare în baza priorităților convenite în comun de către UE și Moldova. Primul raport de progres a fost adoptat în luna decembrie 2006, iar al doilea în luna aprilie 2008. De asemenea, fiecare an au fost efectuate evaluări suplimentare atât de UE cât și de partea moldovenească.

În plus, cooperarea instituțională prin Consiliul de Cooperare UE-Moldova, Comisia de Cooperare UE-Moldova și patru sub-comitete a permis ambelor părți să conducă discuții politice și sectoriale și să urmărească cu atenție implementarea Planului de Acțiuni în cadrul PEV.

Acest document reprezintă un raport asupra progresului general înregistrat în implementarea Planului de Acțiuni Moldova-UE între 1 ianuarie și 31 decembrie 2008 deși au fost luate în considerare și evoluții relevante ce s-au petrecut în afara acestui cadru de timp. Acest documente nu reprezintă o examinare generală a situației economice și politice din Moldova.

Moldova este un partener care a înregistrat progrese substanțiale în guvernare și reforme pe parcursul ultimilor ani. În general în perioada de raportare, Moldova a înregistrat progrese în domeniile majoritare din cadrul Planului de Acțiuni PEV. Realizări importante în perioada de raportare sunt progresele în reforma sistemului judiciar, acordul de a publica rapoartele Comisiei Europene pentru Prevenirea Torturii, funcționarea corectă a preferințelor comerciale autonome, cooperarea cu Misiunea UE de Asistență la Frontieră (EUBAM), inițiative în forurile de cooperare regională, precum și consolidarea cooperării cu UE privind probleme regionale și internaționale. Moldova a continuat de asemenea să coopereze cu UE în toate problemele ce țin de eforturile de soluționare a conflictului transnistrean, inclusiv prin măsuri de consolidare a încrederii orientate spre dialogul nemijlocit cu populația din Transnistria. Economia moldovenească a revenit în forță după seceta din 2007 în ciuda efectelor negative ale șocurilor externe, inclusiv inundațiilor mari din vară și turbulențelor financiare globale în ultimele luni ale anului.

Cu toate acestea, Moldova a înregistrat doar progrese limitate în implementarea eficace a unui număr de reforme ce reprezintă priorități esențiale în cadrul Planului de Acțiune al PEV. Acestea includ, în special, asigurarea libertăților fundamentale ale cetățenilor, soluționarea unor probleme de funcționare și reglementare a pieței și aplicarea eficientă a strategiilor naționale în domenii cum ar fi lupta împotriva corupției, traficului de droguri și de ființe umane sau în sectoare importante cum ar fi transportul și energia. Așa cum se menționează în ultimul raport, alocarea insuficientă a resurselor, adoptarea cu întârzieri a legislației secundare sau susținerea politică insuficientă constituie impedimente de durată în implementarea reformelor interne. Mai mult decât atât, au fost înregistrate regrese în domeniul legii electorale în timp ce alegerile generale au fost programate pentru luna aprilie 2009.

2. DIALOG ȘI REFORME POLITICE

Având în vedere perspectiva unui nou acord bilateral, precum și a alegerilor generale din aprilie 2009, dialogului politic dintre UE și Moldova s-a intensificat. Au avut loc consultări între guvernul moldovean și Comitetului Politic și de Securitate al UE, Consiliul de lucru privind

Europa de Est și Asia Centrală, precum și cu Troika Directorilor Politici. În luna mai 2008, executivul moldovean a instituit Comisia Națională pentru Integrare Europeană în frunte cu Președintele Republicii.

Democrația și statul de drept

Obiectivele în acest domeniu includ: consolidarea stabilității și eficienței instituțiilor ce garantează democrația și a statul de drept; consolidarea capacității sistemului judiciar și a revizuirea legislației existente pentru asigurarea independenței și imparțialității sistemului judiciar, inclusiv a urmării penale, precum și asigurarea eficacității luptei împotriva corupției.

Pe parcursul anului 2008, guvernul a fost activ în pregătirea alegerilor generale petrecute în aprilie 2009. Parlamentul a adoptat legislație ce interzice deținerea cetățeniei duble sau multiple pentru numeroase categorii de funcționari și de reprezentanți aleși și a modificat Codul Electoral în aprilie 2008 prin ridicarea pragului electoral pentru intrarea forțelor politice în Parlament și interzicerea alianțelor pre-electorale. Într-un aviz comun, Comisia de la Veneția a Consiliului Europei și Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului a declarat că aceste modificări au constituit un pas înapoi și a recomandat fără echivoc abrogarea acestora înaintea alegerilor din aprilie 2009. Într-o hotărâre din noiembrie 2008, Curtea Europeană pentru Drepturile Omului a declarat că noua legislație privind multipla cetățenie a încălcat articolul 3 din Protocolul 1 a Convenției Europene pentru Protecția Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale ce garantează dreptul la alegeri libere.

Moldova a continuat reforma **sistemului judiciar** pe baza unei strategii adoptate în 2006. Reforma s-a confruntat cu o serie de provocări rezistente la implementare. Departamentul pentru administrația judecătorească în cadrul Ministerului Justiției, creat în 2007, a început activitatea sa cu mare întârziere: Inspekția Judiciară s-a ciocnit cu probleme repetate în angajarea personalului și nu a putut să-și înceapă activitatea conform planului. Codul de Etică pentru judecători (2007) a fost în mare măsură distribuit; cu toate acestea, implementarea eficace a prevederilor acestuia rămâne să fie evaluată. În afară de aceasta, a fost pregătită activ implementarea Legii cu privire la asistență juridică garantată de stat ce urma să intre în vigoare în anul 2009. Programele de instruire și de recalificare pentru judecători, procurori și executorii judecătorești, inclusiv ce ține de legislația privind drepturile omului, au continuat. Legislația adoptată în decembrie 2008 a reformat Biroul Public al Procuraturii Generale deși aceasta nu a luat în considerare pe deplin recomandările Consiliului Europei cu privire la independența și urmărirea penală, a modificat statutul judecătorilor, precum și componența Consiliului Suprem al Magistraturii. Principala provocare pentru Moldova rămâne implementarea acestor măsuri legislative, ținând cont de resursele limitate alocate în acest scop.

S-au realizat progrese în domeniul guvernării publice odată cu adoptarea a două legi noi: legea cu privire la administrația publică în luna iulie 2008 ce prevede o delimitare a funcțiilor politice și ne-politice în administrația publică și legea cu privire la transparența procesului decizional în sectorul public adoptată în noiembrie 2008.

În cadrul strategiei naționale a Republicii Moldova și a planului de acțiune 2007-2009 privind **combaterea corupției**, au intrat în vigoare legi importante de combatere a corupției (legi privind partidele politice, cu privire la conflictul de interese, cu privire la prevenirea și combaterea corupției) sau au fost adoptate (legi privind protecția martorilor și a participanților la proces; Codul de Etică pentru funcționarii publici; modificări la legea cu privire la declarația veniturilor și bunurilor de către funcționarii publici). În raportul de conformare din decembrie 2008, Grupul de

state împotriva corupției al Consiliului Europei (GRECO) a ajuns la concluzia că s-a înregistrat un progres semnificativ în implementarea recomandărilor sale în Moldova. Chiar dacă acestea au contribuit la îmbunătățirea poziției Moldovei în studiile internaționale privind percepția corupției, aceste progrese urmează încă să fie urmate de o alocare suficientă a resurselor și de legislație secundară corespunzătoare pentru a asigura implementarea lor eficientă. În câteva domenii, măsurile întreprinse rămân a fi insuficiente sau nu au fost finalizate sau adoptate: de exemplu, în ceea ce privește legislația cu privire la tehnici speciale de investigare, includerea într-o măsură mai largă a corupției în combaterea spălării banilor, mecanisme eficiente de control asupra conflictelor de interese și declarațiilor de active, raportarea corupției și protecția persoanelor ce au raportat cazuri de corupție, sau incriminarea unor infracțiuni de contabilitate sau de manipulare. Există, prin urmare, posibilitatea de ajustare în continuare a cadrului legislativ.

În luna iulie 2008, guvernul a cerut ca toate instituțiile publice centrale să lanseze evaluări a riscului de corupție și să elaboreze planuri de integritate cu sprijinul Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției (CCCEC). Analiza cazurilor examinate de către CCCEC indică necesitatea de a extinde această cerință și asupra instituțiilor publice locale. În luna noiembrie 2008, a fost creat Consiliul Coordonator pentru prevenirea și combaterea criminalității în vederea coordonării acțiunilor care au ca scop prevenirea și combaterea criminalității și corupției, traficului de ființe umane și a migrației ilegale. Cu toate acestea, este necesar în continuare de consolidat mecanismul de monitorizare a Strategiei naționale anticorupție și de implicat mai larg părțile interesate de la guvern și societatea civilă. Nici un progres nu a fost înregistrat în ceea ce privește proiectul de lege privind corupția alegătorilor care a fost prezentat Parlamentului în anul 2006.

Nu s-a înregistrat nici un progres privind conformarea cadrului legislativ cu standardele Consiliului Europei în domeniul **autonomiei locale**.

Drepturile omului și libertățile fundamentale

Obiectivele în acest domeniu includ: asigurarea respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale, inclusiv dreptul minorităților naționale; elaborarea și implementarea unui cadru juridic suficient pentru prevenirea și lupta împotriva traficului de ființe umane și abordarea problemelor cu care se confruntă victimele traficului de persoane; eradicarea tratamentului rău și torturii; asigurarea drepturilor copiilor, egalitatea de tratament, de libertate a exprimării; libertatea de asociere și promovarea dezvoltării societății civile; asigurarea respectării drepturilor de bază ale sindicatelor și standardele de muncă de bază; asigurarea justiției internaționale prin intermediul Curții Penale Internaționale.

Parlamentul a avut loc mai multe audieri publice privind implementarea de către guvern a Planului Național de Acțiune privind **Drepturile Omului** care a expirat în luna noiembrie 2008. Elaborarea unui plan-succesor de acțiune pentru 2009-2012 a fost inițiată în luna decembrie 2008. Patru avocații parlamentari (ombudsmen), unul dintre aceștia fiind în prezent responsabil de protecția drepturilor copilului, au fost numiți în funcție în luna octombrie (aceste poziții au fost libere timp de câteva luni în anul 2008).

În luna aprilie 2008, a fost adoptată legislația ce conține cadrul de reglementare pentru executarea deciziilor Curții Europene pentru Drepturile Omului (CEDO) în Republica Moldova. Curtea s-a pronunțat împotriva Moldovei într-un număr de cazuri de încălcări ale Convenției Europene pentru Drepturile Omului (inclusiv în ceea ce privește durata procedurilor legale, dreptul de proprietate, și maltratare).

În 2008, Republica Moldova deținea locul trei privind numărul de cereri alocate pe autoritate judecătorească în FCI IR pe cap de locuitor (3,21 solicitări la 10 000 de cetățeni).

Moldova și-a respectat toate obligațiile de raportare în conformitate cu convențiile ONU privind drepturile omului la care este parte. În luna ianuarie 2008, Republica Moldova a ratificat Primul Protocol Opțional al Pactului privind Drepturile Civile și Politice. Nu au fost înregistrate progrese spre semnarea Convenției Internaționale privind Protecția Drepturilor tuturor Lucrătorilor Migranți și a Membrilor Familiilor Acestora. Moldova a cooperat pe deplin cu Raportorul Special al ONU privind violența împotriva femeilor și Raportorul Special asupra torturii în timpul vizitei lor comune în țară în luna iulie 2008.

Cu privire la **minoritățile** naționale, au fost alocate resurse insuficiente pentru implementarea planului național de acțiune în sprijinul populației rome (2007-2010), iar lipsa de date pentru evaluarea progreselor reprezintă un obstacol semnificativ la implementarea eficientă a acestuia. Nu putem raporta asupra unor progrese cu privire la ratificarea Cartei Europene pentru Limbile Regionale și Minoritare. În ceea ce privește libertatea religiei, organizațiile non-guvernamentale au subliniat lipsa monitorizării publice suficiente a implementării legii cu privire la culte; au fost înregistrate mai multe cazuri de arestare a preoților Bisericii Basarabene. După o serie de runde de consultări cu societatea civilă, guvernul a prezentat Parlamentului un proiect de lege cu privire la anti-discriminare.

În ciuda eforturilor substanțiale întreprinse de autorități, **maltratarea** de către poliție rămâne a fi un fenomen răspândit, iar condițiile în încăperile de detenție și închisori rămân în continuare să fie o sursă de îngrijorare gravă (de exemplu, supraaglomerarea, violența între prizonieri, abuzul deținuților). În luna noiembrie 2008, Guvernul a autorizat Comitetul European pentru Prevenirea Torturii (CPT) să publice toate rapoartele CPT pe Moldova. O lege privind controlul civil al respectării drepturilor omului în închisori a fost adoptată în luna noiembrie 2008. Această lege prevede un mecanism independent de monitorizare a închisorilor cu scopul de a garanta transparența și de a preveni maltratarea și tortura prizonierilor. Directorul Centrului pentru Drepturile Omului (Ombudsmanul) a fost desemnat să coordoneze mecanismul național de prevenire creat în conformitate cu Protocolul Opțional la Convenția ONU împotriva torturii. Departamentul Instituțiilor Penitenciare a elaborat un program de instruire cu privire la drepturile omului și în special a drepturilor deținuților. Nu au fost realizate progrese în practică privind transferul de responsabilitate pentru persoanele în arest la Ministerul de Justiție.

Nu s-a remarcat nici o acțiune eficientă pentru consolidarea **libertății de exprimare și pluralismului mass-media** în țară. Șefii misiunilor UE la Chișinău au exprimat îngrijorări cu privire la acest lucru în două declarații comune din lunile iulie și noiembrie 2008. În decembrie 2008, PRO-TV, un canal important de televiziune independentă, a fost aproape de a fi lipsit de licență de difuzare de către Consiliul Coordonator al Audiovizualului și numai presiunile din partea comunității internaționale au împiedicat întreruperea serviciului. Nu au avut loc evoluții în ceea ce privește consolidarea instituțională a Consiliului Coordonator al Audiovizualului sau asigurarea independenței editoriale și autonomiei instituționale a Teleradio Moldova. În toamna anului 2008, au fost înregistrate mai multe cazuri de intimidare a susținătorilor și membrilor partidelor de opoziție de către reprezentanții forțelor de poliție. Organizațiile societății civile s-au plâns de o implementare proastă a legii privind accesul la informație. Legea cu privire la secrete de stat, adoptată de Parlament în noiembrie 2008, nu corespunde standardelor internaționale privind dreptul la informare și expresie. În luna decembrie 2008, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a aprobat doar parțial proiectul de lege propus de guvern ce prevede ajustarea Art. 32 din Constituție (cu privire la libertatea de opinie și exprimare) la Convenția Europeană

pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale. În special, Curtea nu a considerat posibilă eliminarea din Constituție a referinței la "defăimarea statului și poporului" din lista de activități interzise și supuse unor proceduri penale. Proiectul de lege modificat a prezentat mai târziu la Parlament pentru examinare.

Noua legislație cu privire la **libertatea de întrunire**, care a fost adoptată în luna februarie 2008 în urma unui intens proces de consultare cu societatea civilă și care a intrat în vigoare în luna aprilie, a fost considerată ca o dezvoltare pozitivă. Implementarea proastă a acestei legislații indică, totuși, că este nevoie de o sensibilizare și instruire suficientă a organelor executive în cauză pentru ca legea să-și realizeze obiectivele.

În luna septembrie 2008, guvernul a convocat o întâlnire constitutivă a Consiliului Național pentru Participare, un forum în care executivul să poată consulta societatea civilă, inclusiv agenții economici în procesul elaborării, implementării, monitorizării și evaluării politicilor publice. Odată creat, acest organism va avea ca scop promovarea dialogului între autoritățile publice și societatea civilă care a fost până în prezent considerat de către organizațiile non-guvernamentale ca fiind insuficient. În luna decembrie 2008, Parlamentul a adoptat o strategie privind dezvoltarea societății civile pentru anii 2008-2011 care a fost recepționată pozitiv.

În timp ce **egalitatea de gen** este asigurată și promovată de lege, femeile continuă să se confrunte cu o discriminare substanțială în practică, inclusiv un nivel sporit al șomajului și persistența unor stereotipuri înrădăcinate adânc. Comisia interministerială cu privire la egalitatea între sexe și-a reluat activitățile sale în 2008, dar implementarea Legii cu privire la șanse egale pentru femei și bărbați a rămas insuficientă. Violența domestică este în continuare un fenomen răspândit, iar existența acestui fenomen nu este recunoscută suficient. Guvernul a întreprins activități de sensibilizare a opiniei publice și de asemenea a adoptat o lege privind prevenirea și combaterea violenței domestice care a intrat în vigoare în luna septembrie 2008. Infrastructura de protecție a victimelor violenței domestice rămâne insuficientă.

Moldova a înregistrat progrese cu privire la mai multe aspecte legate de **drepturile copiilor**, inclusiv cu privire la sănătate, justiție juvenilă, de-instituționalizare și accesul la educație timpurie. Implementarea insuficientă, totuși, a subminat eforturile depuse în acest sens. Nu există încă servicii relevante, structuri și bugete necesare pentru a asigura durabilitatea tendințelor pozitive. În afară de aceasta, este nevoie de voință politică și coordonare substanțială pentru a aborda provocările complexe, multi-sectoriale ce au apărut în urma reformei sistemului de protecție a copilului și reformei sistemului de protecție socială. Moldova a început să implementeze în țară programul "Munca Decentă" pentru anii 2008-2011, semnat în luna iunie 2008 cu Organizația Internațională a Muncii (OIM) și **partenerii sociali** ce au participat la constituirea acestui program. Comisia Națională de Consultare și Negocieri Colective a fost reformată pe baza consultațiilor tehnice oferite de către OIM. În luna iulie 2008 a fost adoptată legislația privind sănătatea și siguranța la locul de muncă. Cu toate acestea, legislația privind litigiile ocupaționale urmează să fie ajustată la Convenția OIM cu privire la negocierea contractelor colective de muncă.

Cât privește **drepturile sindicatelor și standardele de muncă de bază**, au fost adoptate unele modificări, dar nu toate modificările necesare, la legislația cu privire la litigiile de muncă (în special, în luna iulie 2008 a fost adoptată legea cu privire la siguranța și sănătatea la locul de muncă). Raportul actualizat al Moldovei privind punerea în aplicare a Cartei Sociale Europene revizuite a fost înregistrat la Consiliul Europei imediat după perioada de raportare în luna ianuarie 2009.

Cooperare în politica externă și de securitate, prevenirea conflictelor și gestionarea crizelor

Obiectivele în acest domeniu include: consolidarea dialogului politic și cooperării în materie de politică externă și aspecte de securitate; dezvoltarea cooperării în domeniul combaterii terorismului, neproliferarea ADM și exporturilor de arme ilegale.

Moldova a cooperat activ cu UE în domeniul problemelor regionale și internaționale și s-a alăturat practic tuturor declarațiilor făcute de UE PESC la care se putea alătura, inclusiv asupra conflictului armat din Georgia. Nu s-a înregistrat progres substanțial în ceea ce privește dialogul cu UE privind implementarea Strategiei Europene de Securitate.

În timpul Adunării Generale a ONU din luna septembrie 2008, Moldova a promovat activ propunerea pentru o Convenție a ONU privind terorismul internațional.

Un proiect de lege pentru ratificarea Statutului de la Roma al Curții Penale Internaționale a fost expediat Parlamentului în luna februarie 2008 și urmează a fi aprobat.

Cooperarea regională

Obiectivele în acest domeniu includ: continuarea cooperării direcționate a Moldovei în cadrul activităților Procesului de Cooperare din Europa de Sud-Est și Consiliului de Cooperare Regională, precum și în cadrul altor organizații regionale relevante.

Moldova este un membru activ al Inițiativei Central-Europene (ICE), al Procesului de Cooperare Europeană Sud-Est (PCESE), al Consiliului de Cooperare Regională (CCR) și al Acordului Central European de Comerț Liber (ACECL). În 2008 Moldova a servit în calitate de președinte al ICE, ACECL și PCESE. Aceasta a dus la intensificare a contactelor dintre PCESE și Organizația pentru Cooperare Economică în bazinul Mării Negre (OCEMN) în vederea coordonării priorităților și a dus la crearea unor structuri formale pentru Inițiativa Anticorupție a Pactului de Stabilitate și Inițiativa de Combatere a Criminalității Organizate.

Cooperarea pentru soluționarea conflictului transnistrean

Moldova a cooperat constructiv cu UE în toate problemele legate de eforturile de soluționare a problemei transnistrene. Ea a luat parte la toate reuniunile informale în așa-numitul format "5-12" format. Președintele Republicii și liderul separatist transnistrean s-au întâlnit de două ori după o pauză de șapte ani. În urma inițiativei sale de consolidare a încrederii din toamna anului 2007, Moldova a convenit cu autoritățile separatiste asupra creării a cinci grupuri bilaterale de lucru. Guvernul a prevăzut o alocare specifică în 2009 la bugetul de stat pentru facilitarea soluționării conflictului transnistrean. Împreună cu Ucraina, Moldova a continuat să aplice regimul său vamal pe baza Declarației Comune a prim miniștrilor Moldovei și Ucrainei din decembrie 2005.

Misiunea UE de Asistență la Frontieră în Moldova și Ucraina (EUBAM)

Moldova continuă să fie pe deplin angajată și să participe constructiv în activitatea Misiunii UE de Asistență la Frontieră în Moldova și Ucraina (EUBAM). Cu sprijinul EUBAM au fost îmbunătățite capacitățile profesionale ale serviciilor vamale și de frontieră din Moldova, cooperarea între diferite agenții în Moldova, precum și între Moldova și Ucraina, cum ar fi operațiuni comune privind sistemul de schimb de informații despre sosire. În decembrie 2008 la Bruxelles a avut loc cea de-a șaptea întrevedere trilaterală privind problemele de frontieră. Toate părțile au confirmat progresele realizate în asigurarea securității la frontiera moldo-ucraineană și au

subliniat că cooperarea transfrontalieră s-a îmbunătățit în mod semnificativ.

În luna noiembrie 2008, Moldova a solicitat a doua extindere a misiunii EUBAM după luna noiembrie 2009

3. REFORMELE ECONOMICE ȘI SOCIALE

Cadrul macroeconomic și funcționarea economiei de piață

Performanța economică a Republicii Moldova a fost afectată în mod semnificativ de seceta din anul 2007. Creșterea PIB-ului a fost mai slabă decât media din regiune. Activitatea economică a revenit în forță în anul 2008 când s-a înregistrat o creștere economică de 7,2%. Cu toate acestea, în ultimele luni ale anului 2008, turbulențele financiare globale au început să afecteze economia și creșterea economică a încetinit în mod semnificativ.

Informația pe sectoare arată că performanța sporită a Moldovei în anul 2008 se datorează, în primul rând, agriculturii producția căreia a crescut cu mai mult de o treime (după un declin similar în 2007), și sectorului de servicii, în special, comerțului și transportului. În același timp, producția industrială a crescut doar marginal (cu 0,3% după un declin în 2007), iar producția serviciilor a crescut cu mai puțin de 4% după o creștere de 14% în 2007. Încetinirea creșterii în sectorul de servicii reflectă o scădere bruscă a creșterii în sectorul de construcție de la mai mult de 20% în 2007 la doar 1% în 2008. Această încetinire reflectă, la rândul său, o scădere în creșterea cererii interne de investiții, principalul motor al creșterii economice în Moldova în 2007 (împreună cu consumul casnic în anii precedenți).

Deși producția generală a sectoarelor comerciale a crescut în 2008 (contrar anului 2007), economia Republicii Moldova rămâne extrem de fragilă – acoperirea importurilor de către exporturi este mai puțin de jumătate, iar deficitul comercial în anul 2008 a depășit 50% din PIB - și dependentă de mediul extern, în special de finanțare externă. În 2008, deficitul uriaș comercial iarăși a putut fi finanțat confortabil, în parte, de către remitențele lucrătorilor din străinătate expediate în Moldova (deficitul de cont curent a fost menținut la puțin mai mult de 16% din PIB), în parte, prin investiții străine directe și credite bancare. Având în vedere faptul că partenerii principali comerciali ai Moldovei – Rusia, Ucraina, Belarus, dar și a UE - sunt grav afectați de criza la nivel global și că condițiile de finanțare externă, în special disponibilitatea resurselor de creditare pentru economiile în tranziție cum este Moldova și perspectiva de creștere în continuare a fluxurilor de remitențe s-au deteriorat brusc de la începutul turbulențelor financiare globale, perspectivele de creștere continuă în țară sunt cu mult mai puțin sigure. În special, este puțin probabil ca cererea internă va continua să crească rapid și aceasta va duce la creșterea importurilor.

Încetinirea bruscă în cererea internă către sfârșitul anului 2008 a fost de folos Băncii Naționale în reducerea drastică a inflației care a atins cota maximă de aproape 17% în luna mai 2008 (inflația se accelera din a doua jumătate a anului 2007, reflectând atât tendințelor globale în prețurile mărfurilor, cât și efectele secetei și influxului masiv de capital). La sfârșitul lui 2008, inflația a scăzut până la 7%. Acest lucru a permis Băncii Naționale să reducă de câteva ori ratele dobânzilor sale cu scopul de a stimula activitatea economică internă. Politiciile fiscale au rămas să fie restrictive, iar bugetul general consolidat a rămas în limitele stabilite de programul economic convenit de către Moldova și FMI (implementat conform planului în anul 2008).

Reformele structurale ce urmează a fi întreprinse în Moldova sunt menționate în Strategia Națională de Dezvoltare (legea privind SND adoptată în luna decembrie 2007). SND reflectă, în

mare măsură, prioritățile Planului de Acțiune UE-Moldova în cadrul PEV.

Ocuparea forței de muncă și politica socială

Reducerea **sărăciei**, care este încă considerabilă (29% din populație în conformitate cu cele mai recente cifre disponibile (2007), rămâne în continuare cel mai important obiectiv al strategiei economice a guvernului.

În luna martie 2008, Guvernul a prezentat un raport privind implementarea Strategiei Naționale pentru **ocuparea forței de muncă** pentru anii 2007-2015. În decembrie 2008, OIM a efectuat un audit al inspecției muncii pentru a evalua capacitățile sale și a semnat un program de țară pentru muncă decentă cu Republica Moldova pentru anii 2008-2011. Programul, care a fost elaborat cu participarea guvernului, sindicatelor și patronilor, se axează asupra unei administrări mai bune a muncii, formulării unor politici eficiente în domeniul ocupării forței de muncă și formulării unor politici de securitate socială bazate pe dialog social. Conform celor mai recente date disponibile OIM, 3,6% din populația activă sunt șomeri. Capacitatea de a analiza piața forței de muncă și a politicilor de ocupare a forței de muncă s-a îmbunătățit în Moldova, în special prin Strategia Națională a Politicilor Ocupării Forței de Muncă pentru anii 2007-2015 ce prevede o direcționare mai precisă a măsurilor întreprinse și o acoperire mai bună a programelor sale.

Guvernul a lansat programul național de abilitare economică a tineretului pentru anii 2008-2010 ca una din acțiunile de bază care urmează să fie întreprinsă în cadrul Programului de Acțiuni pentru Anul Tineretului. Totuși, mai există neconcordanța între deprinderile oferite de învățământului profesional și de cerințele pieței forței de muncă.

Moldova a întreprins o serie de măsuri legislative pentru a îmbunătăți **dialogul social**, cum ar fi adoptarea în luna iulie 2008 a legii cu privire la protecția sănătății și a siguranței muncii și modificarea în martie 2008 a Codului Muncii cu privire la angajarea și concedierea angajaților. În plus, inspecția muncii și Confederația Națională a Sindicatelor a semnat un acord de cooperare pentru anul 2008.

În domeniul **protecției sociale**, în luna octombrie 2008 Moldova a început să pună în aplicare o nouă lege cu privire la asistența socială. Această lege a introdus transferuri pe bază de necesitate către grupurile vulnerabile de populație. Numărul de familii eligibile este estimat la 71,000. Fondurile alocate pentru asistență socială pe bază de necesități se ridică la 5% din totalul cheltuielilor publice pentru asistența socială. Numărul de asistenții sociali de asemenea a crescut substanțial. Trebuie de alocat suficientă finanțare pentru îndeplinirea prevederilor acestei legi. În 2008 au fost deschise nouă centre comunitate de asistență socială. Sistemul automat care are scopul de a facilita implementarea noii legi la nivel local a început să funcționeze la sfârșitul anului 2008. În cele din urmă, Republica Moldova este în proces de lucru asupra unui sistem unificat de pensii.

OIM acordă suport pentru echipele din Republica Moldova care negociază acorduri de **securitate socială**. În luna martie 2008, Guvernul a decis să indexeze pensiile de **asigurări sociale** cu 17%.

Strategia națională privind **dezvoltarea durabilă** a agriculturii (2008-2015) a fost adoptată, iar unui număr sporit de comisii interministeriale la nivel de ministru și director de departament li s-a pus sarcina să integreze problemele dezvoltării durabile și de mediu în activitățile sectoriale.

Un progres limitat poate fi raportat în ceea ce privește **dezvoltarea mediului rural/regional**, o activitate pentru care nu sunt alocații bugetare suficiente. Cu toate că Strategia Națională pentru

dezvoltare regională încă nu a fost adoptată, iar Fondul Național pentru Dezvoltare Regională nu este operațional, a fost creat un Consiliu Național de Coordonare pentru Dezvoltare Regională condus de către Ministrul economiei și comerțului. Acest consiliu a desemnat președinții primelor trei Consilii de Dezvoltare Regională (Nord, Centru și Sud); procesul de angajarea a personalului pentru agențiile de dezvoltare regională nu este finalizat.

4. PROBLEME COMERCIALE, DE PIAȚĂ ȘI REFORMA CADRULUI DE REGLEMENTARE

Comerțul bilateral de mărfuri între UE și Moldova a continuat să crească în 2008. Importurile din Moldova au crescut cu 2,7%, iar exporturile cu 14,1% față de 2007. Comerțul cu UE a constituit 50,2% din totalul schimburilor comerciale al Republicii Moldova în anul 2007, astfel UE este plasat cu mare avantaj pe primul loc printre partenerii comerciali ai Republicii Moldova. Din luna martie 2008, Moldova beneficiază de preferințe comerciale autonome cuprinzătoare ale UE (PCA) și a beneficiat în măsură deplină de cotele disponibile în cadrul acestui regim, în special pentru vin, zahăr și cereale. În timpul perioadei de raportare nu a existat nici o modificare în structura comerțului, iar diversificarea rămâne scăzută. Un proiect care vizează încurajarea atractivității investițiilor și promovarea exporturilor a fost lansat în decembrie 2008 cu sprijinul UE. Pentru a beneficia pe deplin de avantajele PCA, Moldova trebuie să continue reformele mediului de reglementare și să îmbunătățească condițiile mediului de afaceri și de investiții. În special, Moldova ar trebui să intensifice eforturile de îmbunătățire a standardelor veterinare și sanitare pentru a putea profita pe deplin de preferințele în sectorul agricol. Moldova a confirmat angajamentul său de a menține și de a implementa obligațiile care îi revin în cadrul convențiilor internaționale privind drepturile omului și drepturile muncii, dezvoltarea durabilă și buna guvernare (convenții GSPi).

În luna decembrie 2008, în conformitate cu concluziile Consiliului din octombrie 2008, Comisia Europeană a lansat un studiu de fezabilitate privind posibilitatea creării unei **zone libere și cuprinzătoare de comerț** cu Moldova (DCFTA). Studiul de fezabilitate, rezultatele căruia vor fi gata în vara anului 2009, va contribui la o evaluare complexă a Republicii Moldova cu privire la pregătirea țării de a asuma și a implementa angajamentele în cadrul DCFTA și de a susține efectele unei liberalizări vaste. Evaluarea va include de asemenea o analiză a impactului PCA și a progresului realizat până acum în implementarea aspectelor comerciale ale Planului de Acțiune UE-Moldova în cadrul PEV.

În general, în domeniul **vamal** s-au realizat progrese importante. Serviciul Vamal al Republicii Moldova (SVRM) a asigurat funcționarea corectă a PCA. Sistemului armonizat de clasificare a mărfurilor se aplică de la 1 ianuarie 2008. SVRM a elaborat un sistem nou informațional denumit TARIM care este echivalentul sistemului Tarif Integrat (TARIC) al UE. Moldova a ratificat provizoriu Convenția de la Istanbul privind admiterea temporară și se pregătește pentru ratificarea Convenției de la Kyoto privind simplificarea și armonizarea procedurilor vamale. În luna mai 2008, au fost luate măsuri pentru consolidarea procedurilor vamale cu privire la drepturile de proprietate intelectuală (DPI), inclusiv prin autorizarea intervențiilor *ex officio* de către autoritățile vamale. Un proiect al Codului de Proceduri Vamale a fost adoptat de guvern în luna decembrie 2008 în vederea armonizării în continuare a procedurilor vamale cu Codul Vamal al UE.

În ceea ce privește capacitatea administrativă, SVRM a adoptat un Plan de Dezvoltare Instituțională pentru Serviciul Vamal (PDISV) pentru perioada 2009-2011 pe baza principiilor și standardelor UE cu contribuțiile respective de la ministerele de resort. O versiune îmbunătățită a Codului de Etică al Serviciului Vamal a fost expediat la guvern pentru aprobare în luna decembrie

2008.

SVRM a început implementarea planului său de acțiune privind conectarea la viitorul sistem automat de tranzit (NCTS). Planul de acțiune prevede armonizarea legislației relevante vamale, precum și consolidare infrastructurii informaționale actuale. În afară de aceasta, se implementează un program de modernizare al sistemului vamal automatizat "ASYCUDA World"; acesta va moderniza modulele sale pentru a permite utilizarea semnăturii digitale, dezvoltarea "coridorului albastru" și auditului ex-post, precum și implementarea unui tarif vamal integrat pe baza standardelor UE.

SVRM a continuat să implementeze conceptul de "one-stop shop": un plan de acțiune aprobat de prim-ministru în luna martie 2008 definește măsurile necesare legale și instituționale pentru implementarea acestui concept, inclusiv și competențele autorităților prezente la frontieră, precum și sistemului informațional de schimb de date. Din luna septembrie 2008, SVRM a fost responsabil de controlul internațional de călători și transportul de marfă la posturile de inspecție de frontieră (PIF), inclusiv calcularea taxelor rutiere. SVRM și-a asumat de asemenea competențele atribuite anterior Carantinei Fitosanitare de Stat și Inspectoratului Ecologic de Stat. Pentru a atinge obiectivele Planului de Acțiune în acest domeniu, trebuie de îmbunătățit schimbul de informații cu Serviciul Vamal al Ucrainei și de asemenea este nevoie de eforturi suplimentare pentru a asigura implementare fără probleme a conceptului de "one-stop shop".

În ceea ce privește **libera circulație a mărfurilor și regulamentele tehnice**, Moldova a continuat să întreprindă eforturi în vederea pregătirii pentru negocierea unui Acord privind Evaluarea Conformității și Acceptarea Produselor Industriale (AECAPI). Tranziția standarde obligatorii la standarde voluntare a progresat prin adoptarea în anul 2007 a unui pachet de legi orizontale, inclusiv modificările la Legea cu privire la standardizare. În timpul perioadei de raportare, legislația Moldovei a fost armonizată cu câteva directive sectoriale al UE. Institutul Național de Standardizare și Metrologie (INSM) și-a asumat responsabilitatea pentru procesul de standardizare. În anul 2008, aceasta a devenit un membru afiliat al Comitetului European de Standardizare (CEN). Moldova a continuat adoptarea unor standarde UE și ISO. În luna iunie 2008, guvernul a adoptat un decret cu privire la Inspectoratul Principal de Stat pentru Supravegherea Pieței, Metrologie și Protecția Consumatorilor. Supravegherea pieței rămâne a fi un domeniu ce se confruntă cu multe provocări.

În domeniul **sanitar și fitosanitar (SPS)**, Moldova a continuat să implementeze planul de acțiuni privind sănătatea animalelor și siguranța produselor alimentare ca urmare a recomandărilor făcute în urma vizitei efectuate de către Oficiul Alimentar și Veterinar al Comisiei Europene (OAV) din anul 2005. OAV a efectuat o nouă vizită în luna mai 2008 și a constatat că este necesar de întreprins măsuri substanțiale pentru a atinge obiectivele planului de acțiune. Ca urmare a inspecției, Comisia Europeană a scos Moldova din lista țărilor terțe cu planul aprobat de monitorizare a reziduurilor din miere. În luna septembrie 2008, Moldova a prezentat un plan revizuit de acțiuni pentru a aborda preocupările OAV; discuțiile continuă.

Au fost întreprinse unele măsuri în vederea convergenței cu standardele UE. O lege cu privire la activitatea veterinară a intrat în vigoare în luna septembrie 2008. Această lege stipulează, printre altele, rolul agențiilor care activează în acest domeniu. O lege privind protecția varietății soiurilor de plante a intrat în vigoare în 2008. Mai mult decât atât, Moldova a adoptat legislația secundară privind SFS și a continuat pregătirea pachetului legislativ privind igiena. În luna octombrie 2008, guvernul a creat Agenția Sanitaro-Veterinară pentru Securitate Produselor de Origine Animală. Scopul acestei agenții este asigurarea unei coordonări mai bune a diferitelor organe responsabile

din domeniu. Țara a continuat modernizarea laboratoarelor de testare și a dezvoltat în continuare sistemul de înregistrare și identificare al animalelor. În luna februarie 2008, guvernul a adoptat planurile de contingență pentru pesta porcină clasică și febra aftoasă. Guvernul a continuat să participe la atelierele de lucru în cadrul programului Comisiei Europene "Instruire mai bună pentru produse alimentare mai sigure".

În ceea ce privește **mediul de afaceri**, au rămas problemele în domenii, cum ar fi rambursarea TVA-ului, limitări privind achiziționarea de terenuri și de eliberare a permiselor de construcție (care durează deseori disproporționat de mult timp). Respectul pentru statul de drept este un element esențial pentru îmbunătățirea mediului de afaceri în Moldova. Pe lângă existența unui cadru macro-economic satisfăcător, pentru ca mediul de afaceri să fie într-adevăr favorabil unor investiții noi, este necesar de întreprins reforme structurale și de îmbunătățit funcționarea instituțiilor publice în scopul creării unui mediu prietenos și previzibil de afaceri, de creat piețe competitive cu rate fluide de intrarea și ieșirea a firmelor, de creat piețe financiare mai sofisticate și instituții financiare non-bancare, precum și investiții publice durabile în infrastructură. Guvernul a continuat să promoveze zonele economice libere și parcurile industriale pentru a atrage investiții.

În ceea ce privește dreptul **societăților comerciale și stabilirea sediului**, Moldova a continuat implementarea Codului Guvernării Corporative, precum și a legilor cu privire la societăți pe acțiuni și companiilor cu răspundere limitată care au fost în continuare apropiate de legislația UE, precum și de standardele internaționale. Cu toate acestea Moldova trebuie să facă eforturi suplimentare pentru a pune eficient în aplicare normele existente cu privire la cerințele de dezvăluire a informației pentru societățile pe acțiuni, investitori și bursele de valori în scopul asigurării unui nivel satisfăcător de transparență. Legea cu privire la înregistrarea persoanelor juridice și Întreprinzătorilor individuali a fost revizuită în luna iunie 2008 pentru a facilita în continuare procesul de înregistrare al companiilor. În luna noiembrie 2008, a fost creat un birou unic (one-stop shop) de eliberare a mai mult de 80 de licențe diferite sub denumirea de "Agenția de Licențiere". Totuși, mai este necesar de întreprins eforturi semnificative pentru a reduce cerințele administrative și controalele impuse companiilor. În anul 2008 a fost adoptat Codul Guvernării Corporative pe baza principiilor OECD. Adoptarea Codului a fost însoțită de o campanie de sensibilizare masivă.

Moldova a continuat să-și consolideze cadru de supraveghere în domeniul **serviciilor financiare**. Banca Națională a efectuat un studiu în vederea asigurării unei transparențe sporite a proprietății băncilor; ea a colectat informații despre părțile interesate și a emis recomandări către băncile comerciale cu privire la modalitățile de îmbunătățire a procedurilor de audit intern. În luna august 2008, Programul revizuit de Evaluare a Sectorului Financiar (PESF) al FMI a prezentat recomandări noi cu privire la consolidarea serviciilor financiare. Structurile de supraveghere bancară s-au dovedit a nu fi în concordanță deplină cu principiile Basel II pentru supraveghere bancară eficace. Pe parcursul anului 2008, Moldova a îmbunătățit sistemul de plată inter-bancar (AIPS) prin modernizarea unor elemente din infrastructura națională de plată. În iunie 2008 a fost adoptată Legea cu privire la ipotecă însoțită de modificări la mai multe legi aferente.

Comisia Națională pentru Piața Financiară (CNPF), în calitate de autoritate unică de supraveghere a serviciilor financiare non-bancare, a pregătit o strategie de dezvoltare a sectorului financiar non-bancar pentru anii 2009-2011. Din luna octombrie 2008, CNPF a fost abilitată să elibereze, să suspendeze și să retragă licențe pentru activitatea în domeniul de asigurare, pentru administrarea activelor fondurilor de pensii nestatale, precum și pentru gestionarea asociațiilor de economii și împrumut. În 2008 a fost de asemenea creată Asociația Națională a Companiilor de

Asigurare.

În ceea ce privește **circulația capitalului și plățile curente**, legea cu privire la regulamentul de schimb valutar adoptată în luna martie 2008 a ajustat în continuare legislația moldovenească la standardele UE.

În ceea ce privește **circulația persoanelor**, Moldova a semnat în luna decembrie 2008 un acord bilateral cu Bulgaria privind coordonarea asigurării sociale. Mai mult ca atât, în luna iulie 2008 a fost adoptată Legea cu privire la migrația forței de muncă care a intrat în vigoare în luna ianuarie 2009. Această lege ce reglementează încadrarea în muncă a imigranților nu este în deplină concordanță cu standardele OIM și a Consiliului Europei.

Alte domenii cheie

În martie 2008 guvernul a aprobat un regulament care avea ca scop simplificarea și accelerarea procedurilor de rambursare a TVA pentru bunurile exportate și pentru investiții în proprietate imobiliară. Cu toate acestea, investitorii străini întâmpină încă dificultăți la rambursarea TVA. În iunie 2008 parlamentul a aprobat legislația care prevede transferarea tuturor funcțiilor de control al **impozitării**, evaluarea impozitelor și colectarea impozitelor Inspectoratului Fiscal Principal de Stat (IFPS) și permite dreptul de anulare a datoriilor fiscale nerambursabile. Începând cu ianuarie 2008 Codul Fiscal prevede posibilitatea de solicitare a rambursării TVA legată de investiții (fonduri fixe). Totuși, nu se permite rambursarea TVA pentru investițiile făcute în Chișinău și Bălți (două centre economice majore în Moldova) și nici pentru achiziționarea spațiilor locative și a mijloacelor de transport. Efectele introducerii cotei zero la impozitul pe beneficiul întreprinderii introduse în ianuarie 2008 în termeni ai noilor investiții străine directe (ISD) rămâne încă a fi evaluată.

În domeniul politicilor de competitivitate, DNS prevede dezvoltarea concurenței și aprobarea unor reguli clare pentru ajutorul de stat. Proiectul noii Legi cu privire la concurență elaborat de Agenția Națională pentru Protecția Concurenței (ANPC) a fost întoarsă în Parlament de aparatul Președintelui în iulie 2008. În noiembrie 2008 proiectul revizuit al legii nu a fost aprobat și a fost întors pentru re-examinare. Îmbunătățirea legii cu privire la concurență din 2000 este necesară pentru a permite ANPC să funcționeze mai bine atunci când investighează și aplică pedepse în cazul practicilor anti-competitive, în același timp asigurând garanții legale și dreptul de apărare întreprinderilor. Noul proiect de lege privind ajutorul de stat este încă în proces de examinare la guvern.

Moldova și-a complementat în continuare legislația privind drepturile asupra proprietății intelectuale (DPI) cu intrarea în vigoare a legislației privind marca comercială și a protecției varietăților de plante (septembrie 2008), precum și protecția invențiilor și protecția indicatoarelor geografice, apelărilor la origine și specialităților tradiționale (octombrie 2008). În plus, în octombrie 2008 a fost adoptat un proiect de lege de ratificare a Tratatului de la Singapore privind legea cu privire la mărcile comerciale. În decembrie 2008 guvernul a aprobat un proiect de lege privind Drepturile de autor și drepturile aferente lor, care rămâne încă a fi adoptată. Accesul deținătorilor de drept la informația juridică a fost îmbunătățit prin deschidere în aprilie 2008 a unui Centru specializat de Informare și Documentare a DPI. Baza de date privind mărcile comerciale era disponibilă cu acces gratis încă din octombrie 2008. Totuși, aplicarea ineficientă a DPI precum și nivelul înalt al pirateriei și contrafacerii, inclusiv la hotare, încă mai prezintă un motiv de îngrijorare. Comisia Națională privind Proprietatea Comercială responsabilă de coordonarea instituțiilor publice relevante și consultarea în materie de DPI a fost stabilită formal

În aprilie 2008, Moldova s-a angajat într-un proiect de îngemănare (engl. – *twining*) pentru a susține implementarea și aplicarea DPI. Ea a semnat de asemenea în iulie 2008 un acord de cooperare pentru anii 2008-2009 cu Oficiul European de Patente.

Moldova a continuat implementarea și campania de conștientizare publică a legii cu privire la **achizițiile publice**. Țara a adoptat un șir de acte legislative complementare în acest sens. În luna mai 2008 a fost creată Comisia de stat pentru achizițiile publice. Capacitatea administrativă a Agenției pentru Resurse Materiale, Achiziții Publice și Ajutor Umanitar s-a consolidat pe durata perioadei de raportare. Tenderile publice sunt publicate pe pagini internet a Agenției. Cât privește instruirea, la începutul anului 2009 trebuie să înceapă un program Comunitar-sponsorizat de *twining* pentru beneficiul Agenției. În martie 2008 Moldova a adoptat un plan de acțiuni pentru portalul gratis de achiziții publice care a fost implementat încă din ianuarie 2008 (vezi ultimul raport); guvernul a alocat aproximativ 221 000 Euro (3 mln lei) pentru lansarea în 2009 a sistemului e-Procurement (achiziții electronice) cu scopul de a trece complet la achiziții electronice până în 2010. Pe lângă toate acestea, Moldova beneficiază de statutul de observator permanent în cadrul Acordului OMC cu Privire la achizițiile publice (GPA) și a început procedura de acces la GPA cu depunerea ofertei sale în octombrie 2008.

Moldova a început implementarea Strategiei sale Naționale pentru Dezvoltarea Statisticii în anii 2008-2011 (aprobată în decembrie 2007). Proiectul de lege privind Recensământul Național al Populației din 2012 elaborat de Biroul Național al Statisticii a fost prezentat în guvern pentru aprobare în decembrie 2008.

După cum s-a raportat anul trecut, noile legi cu privire la **contabilitate și audit** au intrat în vigoare în ianuarie 2008. Noua Lege cu privire la contabilitate prevede utilizarea obligatorie a standardelor internaționale de raportare financiară (SIRF – engl. - *IFRS*) de către companiile de interes public începând cu ianuarie 2009. Strategia Națională pentru Dezvoltarea Contabilității și Auditului pentru anii 2008-2011 este încă în proces de elaborare. Strategia se va baza pe Directivele relevante ale UE și pe SIRF. CU toate acestea, trebuie consolidată capacitatea agențiilor de reglementare în vederea aplicării standardelor de contabilitate. Consiliul Auditorilor și-a început activitatea și conlucrează strâns cu asociația auditorilor. În fine, guvernul a aprobat proiectul de amendamente la legea cu privire la audit în octombrie 2008.

În ce privește **controlul financiar intern public** (CFIP), în iulie 2008 au fost adoptate amendamente la legea cu privire la sistemele și procesele bugetare (intrate în vigoare în ianuarie 2009), care asigură baza legală pentru CFIP, inclusiv aranjamentele de contabilitate pentru managementul mijloacelor publice precum și implementarea sistemului de audit intern. După cum s-a raportat anul trecut, în ianuarie 2008 a fost aprobată o strategie pentru dezvoltarea controlului financiar intern public pentru anii 2007-2009, având prevederea de a dezvolta a standardelor naționale pentru auditul intern public și un cod eticilor pentru auditorii publici. În ianuarie 2008 a fost publicat de asemenea documentul pentru audit intern. Au fost de asemenea implementate activități de instruire și dezvoltare profesională, inclusiv conștientizarea largă a standardelor și metodologiilor UE. CU suportul UE și a donatorilor internaționali, a continuat implementarea Planul Strategic de Dezvoltare a Curții de Conturi (2006-2010), având scopul de a dezvolta un sistem funcțional modern de audit extern. A fost adoptată o lege revizuită pentru îmbunătățirea independenței funcționale și financiare a Curții.

În ce privește **politicile cu privire la întreprinderi**, a fost elaborată strategia reînnoită pentru dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii (IMM). După cum s-a raportat anul trecut, legea din 2007 cu privire la Principiile de Bază pentru Reglementarea Activităților Antreprenoriale a intrat în vigoare în ianuarie 2008. Ea determină principiile și mecanismele care reglementează

activitatea de afaceri în vederea asigurării comerțului liber și activității antreprenoriale, liberei concurențe, și de a crea un mediu favorabil pentru dezvoltare economică. În iulie 2008 Parlamentul a adoptat o lege nouă cu privire la Parteneriatul public-privat. Se finalizează mecanismele pentru implementarea acestei legi. În mai 2008 guvernul a lansat și a început implementarea unui program amplu de instruire pentru companiile cu antreprenori tineri. Programul include de asemenea o componentă de finanțare a investițiilor rurale prin împrumuturi comerciale cu elemente de grant.

Implementarea Strategiei Naționale de Protecție a Consumatorului (2008-2012) a continuat pe parcursul perioadei de raportare. După cum s-a raportat mai sus, guvernul a adoptat în iunie 2008 o hotărâre privind Inspectoratul Principal de Stat pentru supravegherea pieței, metrologie și protecție a consumatorului. Eforturi continui sunt însă necesare pentru facilitarea activităților organizațiilor de consumatori și împuternicirea consumatorilor.

5. COOPERAREA ÎN DOMENIUL JUSTIȚIEI, LIBERTĂȚII ȘI SECURITĂȚII

Acordurile privind **facilitarea regimului de vize și readmisiei** între Moldova și UE au intrat în vigoare în ianuarie 2008. În același timp, Estonia s-a alăturat la Centrul comun de aplicare a vizelor de la Chișinău deschis în aprilie 2007. Suedia a urmat și ea în aprilie 2008. În 2008 Centrul a emis 7487 de vize, ceea ce a constituit o creștere considerabilă în comparație cu 2007. Moldova a lucrat activ la elaborarea protocoalelor care urmau a fi semnate cu statele membre UE în cadrul acordului de readmisie și stabilirea fondului de readmisie.

În domeniul **administrării frontierelor**, guvernul a hotărât în iulie 2008 asupra unui sistem informațional integrat pentru serviciul trupelor de grăniceri. În august 2008 a fost semnat la Chișinău un acord de lucru între FRONTEX¹ și serviciul trupelor de grăniceri din Moldova. În plus, în iunie 2008 a fost adoptat un cod de etici pentru trupele de grăniceri, la elaborarea căruia au participat experții din cadrul misiunii EUBAM. În ce privește cooperarea între agenții, în iulie 2008 a fost semnat un acord bilateral cu Lituania, în aceeași lună găzduind vizita oficialilor din serviciile de la frontieră din Georgia. S-a intensificat cooperarea cu Ucraina privind regimul comun vamal și contactele operaționale cu centrul de contact tripartit din Galați (România). Moldova a continuat să participe activ la Procesul de la Soderköping.

Moldova a continuat actualizarea legislației sale privind **migrația** și în octombrie 2008 a creat sistemul național integrat pentru migrațiune pentru a înregistra mișcarea cetățenilor Moldoveni peste frontiera de stat. Pentru a susține un management eficient al fluxurilor de migrație, UE și Moldova au semnat în iunie 2008 un Parteneriat de Mobilitate pilot, în cadrul căreia în noiembrie 2008 a fost organizată prima Platformă de Cooperare. În același timp, Moldova a adoptat în 2008-2009 un plan de acțiune pentru consolidarea managementului migrației și a sistemelor de acordare a azilului. În iulie 2008, după cum s-a raportat anterior, a fost adoptată o nouă lege cu privire la migrația forței de muncă. Mai mult ca atât, cu asistență din partea OMM, Moldova a creat un centru informațional pentru lucrătorii migratori din Cahul (nu departe de frontiera cu România). Centrele temporare de plasament pentru imigranții ilegali nu este pe deplin operațional, din cauza neadoptării legislației specifice care permite acomodarea migraților neregulați. În mod similar, nu au fost încă implementate planurile naționale de acțiuni pentru protecția cetățenilor străini aflați peste hotare și cele de stimulare a întoarcerii migraților acasă.

Noua lege cu privire la acordarea **azilului** (decembrie 2008) are ca scop de a alinia legislația Moldovei cu standardele internaționale. Moldova este una din țările țintă în cadrul Programelor

¹ FRONTEX: Agenția Europeană pentru Managementul Cooperării Operaționale la Frontierile Externe

Regionale de Protecție (PRP). În cadrul PRP au fost executate diferite acțiuni finanțate de UE cu scopul de a îmbunătăți situația solicitanților de azil și a refugiaților în Moldova.

Cu privire la lupta cu **crima organizată**, Convenția Consiliului Europei privind Crima Cibernetică, semnată de Moldova la data deschiderii acesteia, urmează încă a fi ratificată. Protecția drepturilor umane formează o parte inerentă a luptei împotriva crimei organizate și în acest sens este necesar de intensificat eforturile de consolidare a conștientizării de către agențiile de aplicare a legii a importanței drepturilor omului.

În aprilie 2008 Parlamentul a aprobat un plan național de acțiune pentru prevenirea și combaterea **traficului cu ființe umane** pentru perioada 2008-2009. În același timp, guvernul a creat Comitetul Național pentru Combaterea Traficului cu Ființe Umane, care și-a consolidat capacitatea sa operațională prin crearea progresivă a comitetelor locale. În iulie 2008 guvernul a fost adoptat un nou regulament privind repatrierea victimelor traficului, care este complementată de implementarea sistemului național de transmitere a jurisdicției pentru victime, creat în decembrie 2008.

În plus, în mai 2008 Ministerul Afacerilor Interne, Oficiul Procurorului Public și Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului au semnat un memorandum de înțelegere cu Organizația Mondială a Migrației, centrul pentru prevenirea traficului cu femei și centrul internațional „La Strada” pentru crearea unui cadru de cooperare între instituțiile publice, agenția de aplicare a legii, societatea civilă și donatori pentru asistență victimelor și potențialelor victime și pentru a îmbunătăți accesul la îngrijire și protecție a victimelor. Centrul național pentru reabilitarea victimelor a fost transferat în iulie 2008 Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului. Cooperarea cu societatea civilă deopotrivă cu coordonarea cu țările vecine necesită totuși să fie consolidată. Convenția Consiliului Europei pentru Acțiuni împotriva Traficului cu Finanțe Umane a intrat în vigoare în februarie 2008. Implementarea în realitate va necesita eforturi considerabile de consolidare a capacităților agențiilor de aplicare a legii.

Implementarea strategiei naționale contra **drogurilor** și planul relevant de acțiuni pentru 2007-2009 este împiedicată de lipsa resurselor umane instruite, mijloace financiare și echipament tehnic. Unitatea de luptă cu drogurile din cadrul Ministerului Afacerilor Interne nu deține informație adecvată privind folosirea drogurilor, chiar dacă în 2008 a fost realizat un succes notoriu în capturarea drogurilor. Traficul cu droguri rămâne o problemă serioasă de preocupare care necesită intensificarea cooperării între agențiile de aplicare a legii atât la nivel național cât și la nivel regional. Rămân a fi încă elaborate acțiunile de prevenire și reducere a pericolului pentru dependenții de droguri în contextul implementării unui proiect integrat privind reducerea cererii pentru droguri și ofertei.

În februarie 2008 Banca Națională a Moldovei a și-a amenda regulamentele sale privind implementarea măsurilor de combatere a **spălării** banilor de către băncile comerciale în cadrul regimului amnistiei impozitare solicitat de Comitetul Experților Moneyval al Consiliului Europei. În octombrie 2008 au fost Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției (CCCEC) a elaborat și alte amendamente legislative la legea privind combaterea spălării banilor și finanțare a terorismului. În mai 2008 Moldova a ratificat Convenția Consiliului Europei pentru Prevenirea Terorismului (GETS 196) care a intrat în vigoare în septembrie 2008 și a amendat legislația antitero și Codul de Procedură Penală îmbunătățind regimurile de confiscare și egalizare a fondurilor. Moldova s-a alăturat Grupului Egmont cu statut de membru deplin, participând la întrunirile de lucru din octombrie 2008. Cu asistență din partea Comunității, CCCEC a publicat ghidul privind tranzacțiile suspicioase pentru toate entitățile raportoare, iar în martie 2008 a oferit instruire companiilor de securitate și de asigurare urmată de sesiuni pentru notari și băncile

comerciale în iunie și iulie 2008, respectiv. În aprilie 2008 instruirea privind combaterea spălării banilor a fost petrecută de CCCEC pentru judecători și procurori, iar cea oferită IFS și procurorilor anti-corupecție în iunie-septembrie 2008 a rezultat în creșterea inițierii cazurilor penale și înghețării tranzacțiilor suspicioase (urmând ratificarea sa în septembrie 2007, Convenția Consiliului Europei pentru Combaterea, Căutarea, Arestarea și Confiscarea Mijloacelor provenite din Crimă și din Finanțarea Terorismului (GETS 198) a intrat în vigoare în mai 2008. Moldova este membru al MONEYVAL și are statut de observator în Eurasia Group (EAG).

Nu s-au înregistrat realizări majore în domeniul cooperării dintre **poliției și organele judiciare**. În particular, acordul operațional cu Europol contemplat mai devreme nu a fost semnat. Cooperarea de aplicare a legii cu țările membre ale UE (Italia, Franța și Germania) a continuat în contextul acordurilor bilaterale individuale. Moldova are reprezentant permanent în Centrul SEC1 (Inițiativa de cooperare sud-est europeană) asigurând schimbul de informație cu privire la operațiunile regionale și trans-frontaliere de aplicare a legii.

6. TRANSPORTUL, ENERGIA, MEDIUL, SOCIETATEA INFORMAȚIONALĂ, CERCETĂRILE ȘI DEZVOLTAREA

Moldova și-a restructurat guvernarea în sectorul **transporturilor**, prin dizolvarea atât a Ministerului Transporturilor și Aviației Civile. Administrația de Stat a Drumurilor precum și direcțiile fostului Minister al Transporturilor în domeniul drumurilor au fost transferate în cadrul Ministerului Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului, în timp ce alte direcții care operau în domeniul căilor ferate, căilor interne pe ape precum și Autoritatea pentru Aviației Civile au fost grupate într-o nouă Agenție a Transporturilor.

Moldova întâmpină dificultăți la implementarea integrală a strategiei sale în domeniul infrastructurii transportului terestru adoptată la începutul anului 2007. În timp ce în 2008 au fost implementate doar câteva proiecte finanțate din buget, acestea nu au fost cele prioritizate în cadrul strategiei pentru infrastructură. Nici bugetul pentru 2009 nu include suma necesară planificată în cadrul strategiei pentru întreținerea drumurilor. Securitatea rutieră rămâne încă un motiv de îngrijorare, în special instruirea și certificarea șoferilor. Din cauza restructurării recente a sectorului transporturile (unde competențele de aplicare a legii mai trebuie încă clarificate), mai există dificultăți la aplicarea regulamentelor privind timpurile de conducere activă și perioadele de odihnă.

Modernizarea portului naval de la Giurgiulești joacă un rol pilon în nou formulata strategie pentru căile navale interne aprobată de guvern în aprilie 2008. Pe durata perioadei de raportare Moldova a aderat la un șir de convenții maritime și riverane interne importante. Cu toate acestea, implementarea acestora necesită în continuare eforturi considerabile.

În sectorul aviatic, Moldova poate fi considerată ca un candidat potențial în regiune pentru participare la Spațiul Aviatic Comun. Ea a continuat să-și alinieze regulamentele sale aviatice cu standardele UE, dar există îngrijorări că reorganizarea recentă a administrației aviației poate tergiversa consolidarea administrativă absolut necesară. Moldova a adoptat planuri de dezvoltare a aeroportului de la Mărculești într-un centru cargo aerian, dar întâmpină provocări considerabile pentru dezvoltarea conexiunilor necesar din interiorul țării. Negocierile privind Aranjamentele de lucru cu Agenția Europeană pentru Securitatea Aviației au început la sfârșitul anului 2008.

Moldova și UE și-au consolidat în continuare cooperarea în **sectorul energetic**, în special suportul pentru implementarea strategiei energetice a Moldovei, *inter alia*, prin organizarea întrunirilor cu donatorii potențiali. Moldova va necesita să identifice mijloace financiare

suplimentare considerabile pentru a implementa strategia. În ianuarie 2009, criza gazelor naturale dintre Ucraina și Rusia a dus la o sistare temporară a livrării de gaze către Moldova, care este total dependentă de aceste livrări. UE a oferit asistență excepțională prin Mecanismul Comunitar de Protecție Civilă pentru a aplatiza situația pentru cetățeni.

În 2008, Moldova și-a reorganizat administrarea sectorului energetic și a plasat competențele pentru politica energetică în cadrul Ministerului Economiei și Comerțului. Moldova a obținut câteva realizări în îmbunătățirea climatului investițional, *inter alia*, prin prevenirea acumulării de noi datorii în sectorul termoelectric și anularea datoriilor centralelor termice cu ciclul combinat către Moldovagaz. Moldova a întreprins de asemenea studii de analiză a datoriilor istorice pentru energie, care reprezintă un obstacol major pentru investiții. O mare parte a acestor datorii a fost acumulată în Transnistria. În 2008, Comisia Europeană a facilitat un acord între Agenția Națională pentru Reglementare în energetică și Union Fenosa Moldova asupra tarifelor la energia electrică. Moldova a elaborat proiecte noi de lege pentru energie electrică și gazele naturale, și a continuat consolidarea ANRE. Moldova a îmbunătățit și mai departe ratele de colectare și a adoptat legislație privind contorizarea și facturarea, precum și atenuarea impactului majorării prețurilor asupra consumatorilor social-vulnerabili. Prețurile la resursele energetice au fost ajustate dar rămân încă destul de distorsionate. În noiembrie 2008 Moldova și Comisia Europeană au pornit negocieri pentru accesarea țării la Tratatul Energetic Comunitar, care include angajamente pentru convergența treptată cu regulile pieței energetice interne. Țara participă, cu statut de observator, la lucrările Comunității Energetice.

În ce privește infrastructura energetică, Moldova a evaluat costurile de modernizare a CET 2 și a continuat lucrările de reconstrucție a rafinăriei petoliere de la terminalul de la Giugiuști. Ea a reabilitat rețelele electrice din țară ceea ce a contribuit la reducerea pierderilor în rețele, a construit rețeaua de interconecțiune Gotești-Fălciu (România) și a analizat fezabilitatea interconexiunii Bălți-Suceava (România). UCTE (rețelele electrice interconectate ale Europei continentale) a întreprins pași preparatorii privind studiul condițiilor legale, tehnice și practice pentru accesarea comună pe viitor a Moldovei și Ucrainei la UCTE. În 2008 Moldova a importat 70% din necesitățile sale de energie electrică din Ucraina. Centrala termoelectrică de la Cuciurgan aflată în proprietatea Inter RAO UES din Rusia și amplasată în Transnistria a început exportul de energie electrică în România, iar din ianuarie 2009 și-a reluat livrările în interiorul țării în afara Transnistriei. Moldova și-a consolidat poziția ca țară tranzit pentru gaz pentru gazele naturale din Rusia către Balcani, după cum s-a demonstrat pe parcursul crizei gazelor din ianuarie 2009. Ea a continuat construcția rețelelor de distribuție și a introdus în exploatare rețeaua de gaz Tocuz-Căinari-Mereni, precum și a început construcția rețelei Bălți-Ungheni. Lucrările la noua lege privind eficiența energetică și planul de acțiuni au continuat și în 2008. Agenția pentru eficiență energetică nu este încă funcțională. La nivel regional, Moldova și-a continuat participarea în „Inițiativa de la Bacu” pentru cooperarea energetică UE-Marea Neagră / Marea Caspică.

Moldova a continuat pregătirea celei de-a doua comunicări naționale pentru **schimbarea climei**, care va include un studiu al vulnerabilității și adaptării la schimbarea climei, a inventarierii emisiilor gazelor de seră, strategiei naționale de aplanare și a unui plan de adaptare. Moldova a întreprins pași de elaborare și aprobare în continuare a proiectelor din cadrul Mecanismului Curat de Dezvoltare (MCD – engl. *CDM*). Patru din cele zece proiecte MCD au fost înregistrate la nivel ONU. Comisia Europeană a continuat să susțină Moldova în implementarea Protocolului de la Kyoto. Moldova nu a adoptat încă o poziție formală privind regimul de după 2012.

Moldova a întreprins pași de inițiere a revizuirii conceptului său din 2001 privind politicile de **mediu**. SND promovează măsuri de prevenire a poluării și o utilizare mai eficientă a resurselor

naturale. Cadrul legislativ continuă să necesite dezvoltare în continuare, în special în ce privește legislația. Legislația secundară a fost adoptată cu privire la descărcările de ape reziduale și privind taxele de mediu pentru unele bunuri importate. Sunt în proces de elaborare legi noi cu privire la cadrul de mediu, cu privire la apă și cu privire la managementul apelor reziduale. În 2008 însă nu au fost adoptate nici o strategie sau un careva plan de acțiuni. Lucrările au continuat cu privire la elaborarea unui program național privind rețeaua ecologică precum și pentru implementarea strategiilor și planurilor existente, dar o atenție sporită este necesară în special pentru sectorul apelor. Sunt de asemenea necesare eforturi pentru consolidarea monitorizării și aplicării legii.

Ministerul Mediului și Resurselor Naturale (MMRS) a angajat personal nou și a elaborat un plan de dezvoltare instituțională pentru anii 2008-2011. Consolidarea ulterioară a capacității administrative la toate nivelurile în țară mai prezintă încă o provocare majoră. Coordonarea între autorități necesită atenție sporită. S-au întreprins unele activități de a integra considerațiile de mediu în alte politici de sector precum transporturile și industriile agricole. A fost elaborat proiectul de strategie de evaluare a mediului MMRS a decis să publice rapoartele privind starea mediului numai o dată la trei ani. Cu toate acestea el continuă să publice altă informație pe bază regulată, chiar dacă cerințele Convenției Aarhus privind accesul la informație, participare publică și luare a deciziilor și Accesul la Justiție în domeniul mediului nu sunt încă pe deplin încorporate în legislația națională. Implicarea reprezentanților societății civile necesită prin urmare o atenție aparte. Moldova a continuat revizuirea legislației proprii de evaluare a impacturilor de mediu (EIM), dat fiind că aceasta a fost aplicată în mare parte pentru proiectele finanțate de donatori. Au fost întreprinși pași pentru promovarea implementării evaluărilor strategice de mediu. Un plan de educare în domeniul mediului a fost convenit între Ministerul Educației și Tineretului și MMRN. Centrul Regional al Mediului din Moldova și-a continuat activitatea, chiar și dacă în scop limitat, axându-se pe sporirea gradului de conștientizare, promovarea politicilor și legislației de mediu ale UE și încurajarea cooperării dintre diferite părți constituante. Moldova nu a realizat progrese importante în ratificarea protocoalelor relevante ale UNECE, mai mult chiar, implementarea unor protocoale deja ratificate necesită o atenție aparte. Au fost întreprinși pași inițiali de elaborare a raportului de analiză pentru Delta Dunării. Pregătirile pentru semnarea acordului privind râul Nistru cu Ucraina sunt încă în derulare. Moldova a participat la Grupul de lucru Dunăre-Marea Neagră (DABEAS), în inițiativa apelor a UE, inclusiv dialogul național de politici și în Comisia Internațională pentru Protecția râului Dunăre. Au avut loc cooperarea și schimbul de informații între Comisia Europeană și Moldova, inclusiv privind calitatea apei, împădurirea, managementul deșeurilor și informația de mediu. Au fost identificate și alte domenii pentru o cooperare posibilă mai strânsă, precum alimentarea cu apă și canalizarea și calitatea aerului.

Mecanismul Comunitar de **Protecție Civilă** a fost mobilizat în august 2008 pentru a susține Moldova în evaluarea inundațiilor în bazinele râurilor Nistru și Prut, iar în ianuarie 2009 în aplanarea consecințelor crizei gazelor dintre Rusia și Ucraina. Moldova și comisia Europeană au discutat posibilitatea de a negocia un acord administrativ bilateral de cooperare mai strânsă în domeniul protecției civile.

În domeniul **societății informaționale**, Ministrul Dezvoltării Informaționale finalizează o „Strategie pentru Dezvoltarea Sectorului Tehnologiile informaționale de comunicare pentru anii 2009-2011”. Moldova a lansat de asemenea un portal guvernamental pilot pentru promovarea serviciilor on-line precum guvernare electronică și comerț electronic. Linia fixă a început să asigure acces liber Internet pentru toate școlile publice.

În martie 2008 fosta Agenție Națională pentru Reglementare în Telecomunicații și Informatică (ANRTI) a fost reorganizată și a devenit Agenția Națională de Reglementare pentru Comunicare

Electronică și Tehnologii Informaționale (ANRCETI), după intrarea în vigoare a noii legi cu privire la comunicarea electronică. Pentru implementarea acestei legi, ANRCETI a emis legislația secundară corespunzătoare privind autorizațiile și licențele pentru utilizarea resurselor limitate pentru serviciile de comunicări electronice publice, reglementarea managementului planului național de numerotare, reglementarea soluționării disputelor, reglementarea procedurilor de control pentru serviciile de comunicare electronică și procedurile pentru eliberarea autorizațiilor tehnice pentru operarea stațiilor radio de comunicare, inclusiv procedurile de autorizare pentru Centrul Național de Frecvențe Radio. Mai mult chiar, ANRCETI a emis licențe la trei operatori de frecvențe pentru asigurarea serviciilor mobile de generația a treia (3G).

În decembrie 2008, o decizie de a întrerupe licența canalului privat de televiziune PRO TV, retrasă ulterior, a pus sub discuție independența practică a organului național de reglementare, și astfel a generat o problemă pentru conformitatea legislației **audiovizuale** a Moldovei cu standardele UE.

Investițiile în **cercetări și inovații** rămân la nivele relativ modeste. În mai 2008 Moldova formal și-a exprimat interesul de a discuta termenii și condițiile asocierii sale posibile la al 7-lea program cadru de cercetări (FP7). Academia de Științe (care este responsabilă pentru implementarea FP7 în Moldova), a fost implicată în discuții tehnice preparatorii cu serviciile Comisiei Europene, care au făcut ambele părți să convină că o asociere viitoare trebuie bine pregătită, în special prin măsuri de informare și consolidare a capacității, pentru a permite Moldovei să obțină beneficiul deplin de la o astfel de asociere. Între timp, participarea Moldovei la FP7 a sporit puțin în comparație cu participarea sa în cadrul FP6, în mare măsură în cadrul solicitărilor de propuneri „Capacități” și „Marie Curie”. Totuși, numărul total de aplicanți este încă destul de mic.

7. CONTACTELE INTERUMANE, EDUCAȚIA ȘI SĂNĂTATEA

Moldova a adoptat în octombrie 2008 un nou cod al educației, în timp ce Ministerul Educației și Tineretului a stabilit de asemenea un for al societății civile de colectare și evaluare a feedbackului asupra codului precedent. În cadrul angajamentelor luate în Procesul de Bologna, Moldova a mers spre o armonizare cu standardele UE în educație superioară, elaborând un cadru normativ pentru organizarea programelor studiilor de masterat. În septembrie 2008 ministerul a implementat un sistem de credit bazat pe standardele UE și a stabilit o direcție specială pentru acreditarea supravegherii operării acestuia. Mai mult ca atât, este în curs de pregătire o rețea națională de calificare, care permite avansarea mai departe a Moldovei în alinierea sa cu abordările din cadrul UE. Moldova trebuie să considere statutul său de membru în registrul European de asigurare a calității (EQAR) care ar putea să ajute în acest sens. În septembrie 2008, Moldova a participat într-o conferință privind cadrele de calificare, găzduite de Armenia în cooperare cu Consiliul European.

Reforma învățământului superior a continuat să beneficieze de participarea în Tempus cu nouă proiecte moldovenești selectate în cadrul primei solicitări de propuneri pentru Tempus IV în domeniul inovației, tehnologiei și mediului. 6 studenți moldoveni au primit burse de studii în cadrul programului Erasmus Mundus pentru anul academic 2008-2009, în timp ce mobilitatea studenților și cea academică a fost și mai mult consolidată prin participarea în Cadrul de Cooperare Externă Erasmus Mundus. În plus, 9 studenți moldoveni au primit burse de studiu în integrarea europeană la nivel de masterat în cadrul unui proiect pilot special pentru anii academici 2008-2009. Asemenea posibilități trebuie de asemenea extinse pe viitor pentru absolvenții din universitățile din Transnistria.

În domeniul **instruirii profesionale**, reforma a continuat în corespundere cu strategia națională

din 2007 cu suport major din partea donatorilor. O atenție mai mare se acordă satisfacerii cerințelor pieței muncii prin cooperare cu Ministerele Economiei și Comerțului și cel al Protecției Sociale, Familiei și Copilului, având ca obiectiv identificarea și satisfacerea necesităților de instruire pentru necesitățile de angajare.

Organizațiile de **tineret** și tineretul au continuat să beneficieze de pe urma participării în Planul de acțiuni pentru tineret cu un interes special pentru acțiunile serviciilor voluntare. Pentru a putea optimiza beneficiul din asemenea programe, va fi nevoie de investit resurse suplimentare pentru îmbunătățirea accesului și diseminarea informației privind oportunitățile oferite, în special în zonele rurale, în contextul legăturilor și sinergiilor de cooperare transfrontalieră.

În domeniul **culturii**, Moldova organizat seminare alte evenimente de informare pentru a promova și publica implementarea Convenției UNESCO 2005 pentru Protecția și Promovarea Expresiei de Diversitate Culturală. În plus, Moldova a ratificat în septembrie 2008 Convenția Cadru a Consiliului Europei cu privire la Valoarea Tezaurului Cultural pentru Societate. Păstrarea moștenirii culturale este o prioritate de bază, cu o atenție mai redusă pentru promovarea inovației și dezvoltării culturale. Sectorul independent al culturii este în mod cronic sub-finanțat și marginalizat în termeni ai influenței asupra luării deciziilor în domeniul culturii. Se recomandă oferirea de oportunități egale în termeni de acces la finanțarea de stat pentru toți producătorii activi de cultură.

În august 2008, a fost semnată Strategia Națională de Dezvoltare a Societății Civile pentru anii 2008-2011 între guvern și un grup de 33 de organizații ale societății civile (ulterior aprobată și de Parlament). În septembrie 2008, după s-a raportat anterior. Consiliul Național Participativ și-a ținut ședința de constituire. Odată ce a fost stabilit formal, acesta va oferi cadrul instituțional de consultare între societatea civilă, inclusiv operatori economici și autoritățile publice de la toate nivelurile.

Moldova a continuat reforma sectorului de **ocrotire a sănătății**, *inter alia*, în contextul politicilor naționale pentru 2007-2021 și a planului de acțiuni privind implementarea strategiei naționale de dezvoltare, care a fost adoptată în februarie 2008. Moldova a elaborat un plan de acțiuni privind implementarea strategiei naționale de dezvoltare, care a fost adoptat în februarie 2008. Moldova a elaborat planul de acțiuni pentru implementarea regulamentelor internaționale de sănătate. Moldova a continuat lupta împotriva bolilor transmisibile, inclusiv HIV/SIDA și povara în creștere a tuberculozei. Moldova a exprimat interesul de cooperare cu Centrul European pentru prevenirea și controlul bolilor. După ratificare în decembrie 2008, Moldova a aderat în februarie 2009 la Convenția Cadru privind controlul tutunului. Moldova a continuat să participe la rețeaua UE de autorități competente în domeniul informației și cunoștințelor în sănătate și în grupul de analiză HIV/SIDA al Comisiei Europene. Moldova a prezidat Rețeaua Europeană de Sănătate în prima jumătate a lui 2008. Fondul de Vecinătate pentru Investiții în cadrul ENPI a cofinanțat, ca prim proiect social, modernizarea unui spital din Chișinău.

8. COOPERAREA FINANCIARĂ – DATE ȘI CIFRE DE BAZĂ PENTRU 2008

Portofoliului financiar al ENPI în cadrul Programului Național indicativ pentru Moldova pentru anii 2007-2010 este de 210 mln Euro. Programul de patru ani este canalizat pe susținerea realizărilor obiectivelor de politici cheie după cum sunt definite în Planul de acțiuni și susțin dezvoltarea democratică și buna guvernare, reforma regulatorie și consolidarea capacității administrative, cât și reducerea sărăciei și creșterea economică. ENPI consolidează programele precedente finanțate de comunitate, cum ar fi programul Tacis, care a finanțat reforme cheie în sectorul justiției, promovării exporturilor și investițiilor, dezvoltare regională, sistemul de ocrotire

a sănătății, crearea unui nou sistem de asistență socială, cât și modernizarea sistemului de management de control al frontierei, lupta contra traficului cu ființe umane și proiecte mici de dezvoltare rurală, finanțate de asemenea din programele de cooperare transfrontalieră finanțate de Tacis.

Cu introducerea ENPI, suportul pentru buget devenit o modalitate de asistență disponibilă pentru Moldova. De atunci, UE a canalizat fonduri sporite prin această modalitate, care ajută la consolidarea dialogului de politici cu UE și oferă țării mai multă proprietate și flexibilitate la implementarea reformelor cheie. Din portofoliului financiar de 40 de mln Euro pentru Programul Anual de Acțiune pentru 2007, 21 mln Euro au fost folosite pentru suport bugetar având ca obiectiv modernizarea sistemului de asistență socială. Jalonul cheie pentru acea reformă este introducerea progresivă a sistemului bazat pe necesități a beneficiilor în numerar pentru cele mai sărace părți ale populației din Moldova. 11,5 mln Euro au fost debursate în 2008 în cadrul acestui program de suport bugetar în domeniul social. Alte proiecte finanțate în cadrul Programului Anual de Acțiune 2007 pentru Moldova sunt crearea unei noi rețele de comunicare radio pentru trupele de grăniceri din Moldova, un proiect inovațional de consolidare a societății civile de-a lungul râului Nistru și asistență tehnică sectorială și de twining.

Programului Anual de Acțiune ENPI 2008 (45,7 mln euro, complementat cu 16,6 mln euro din fondul de guvernare) a fost alocat în cadrul unui suport bugetar larg (46,6 mln euro) pentru modernizarea sistemului de medicină primară, pentru un proiect de management a frontierei și migrației (10 mln euro) și asistență tehnică sectorială și twining (5,6 mln euro).

Au devenit funcționale noile instrumente de cooperare precum twining și TAIEX. Un proiect de twining oferind asistență Parlamentului este în curs de derulare, în timp ce alte proiecte de twining sunt în curs de pregătire în domeniile managementului penitenciar, normelor sanitare și fitosanitare, protecției drepturilor de proprietate intelectuală, politicii de concurență și procurărilor publice. Instrumentul TAIEX a fost intensiv utilizat în 2008. Moldova a beneficiat de asemenea și de la programele ENPI de cooperare multistatale, regionale și transfrontaliere.

Două programe de cooperare transfrontalieră la care Moldova a participat au fost adoptate în 2008: programul România-Moldova-Ucraina pentru 2007-2013 (126,72 mln euro) și programul pentru Bazinul Mării Negre 2007-2013 (17,1 mln euro). În cadrul programului România-Moldova-Ucraina, în august 2008 au semnat contracte 9 beneficiari. În mai 2008 a fost lansat un program transnațional de cooperare pentru Europa de sud-est, la care Moldova a fost admisă folosind fondurile europene de dezvoltare regională (ERDF).

În 2008, Consiliul fondului de investiții de vecinătate (NIF) a decis de a oferi suport sub formă de grant pentru patru proiecte cu o contribuție totală de 19,75 mln euro, care se așteaptă să adune alte 158,5 mln euro sub formă de împrumuturi dintr-un consorțiu al instituțiilor financiare europene. În decembrie 2008, guvernul Moldovei a semnat Acorduri Financiare privind un grant de 12 mln euro pentru susținerea etapei a doua a Proiectului de reabilitare a drumurilor, cofinanțat de împrumuturi de 35 mln euro din partea BERD și BEI, și o contribuție NIF de 2 mln euro pentru proiectul de „Evaluare și modernizare a capacității Spitalului Clini Republican” din Chișinău, cofinanțat de un împrumut de 9 mln euro din partea Băncii de Dezvoltare a Consiliului Europei. În final, Moldova a beneficiat de asemenea de pe urma unui program de asistență macro-financiară (45 mln euro în 2007-2008), a cărui tranșă a treia (15 mln euro) a fost transferată Trezoreriei de Stat în decembrie 2008.

Moldova și-a îmbunătățit în 2008 substanțial mecanismele sale de coordonare a asistenței externe. În primăvară, a fost creată unitatea de coordonare a asistenței și politicilor în cadrul aparatului

Prim-ministrului. Aceasta a îmbunătățit dialogul de politici și monitorizarea națională a programelor și proiectelor UE.

Totuși, personalul insuficient și mandatul prea amplu care depășește coordonarea asistenței tehnice a UE, reprezintă constrângeri serioase care trebuie depășite de Unitate.